
Meerjarenbeleidsplan 2017-2020

Vereniging Kleine Kernen Limburg

“ Bouwen aan krachtige gemeenschappen in Limburg ”

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Maatschappelijke ontwikkelingen.....	5
Minder overheid, meer samenleving	5
Demografische ontwikkelingen	8
Technologische ontwikkeling	9
3. VKKL: werkwijze.....	10
DE BASIS- & PROJECTACTIVITEITEN (binnen de meerjarensubsidie)	11
Maatschappelijke thema's	12
Thema 1: Leefbaarheidsagenda	12
Thema 2: Vervoer en mobiliteit	12
Thema 3: Jeugd.....	13
Thema 4: Duurzaamheid	14
Thema 5: Sociale Innovatie en positieve gezondheid	15
Thema 6: Organisatie en financieringsvormen	16
Thema 7: Overheidsparticipatie	16
Thema 8: Verbreding dienstverlening VKKL	17
Thema 9: Maatschappelijk vastgoed, groene initiatieven & cultureel erfgoed.....	17
Versterken van de organisatie van de VKKL.....	18
Communicatie	20
Financiën	20
Versterken van samenwerking.....	21
PROJECTEN MET AANVULLENDE FINANCIERING (buiten de meerjarensubsidie).....	21
Projectlijn: Knooppunt Zorgen voor elkaar Limburg	22
Projectlijn: Vereniging Spirato.....	24
Projectlijn: Steunpunt Wensbus (werktitel)	25
4. De Meerjarenbegroting 2017-2020.....	27

1. Inleiding

Voor u ligt het meerjarenbeleidsplan 2017-2020 van de Vereniging Kleine Kernen Limburg (VKKL). De VKKL is in 2003 opgericht ter ondersteuning van bewonersorganisaties in de kleine kernen van Limburg. In provincies als Groningen, Friesland en Drenthe bestond al langer een vereniging van kleine kernen, begin van deze eeuw gevolgd door provincies als Noord-Brabant en Limburg. De VKKL heeft zich sinds haar start sterk ontwikkeld. Het aantal dorpsraden in Limburg is, mede dankzij de inzet van de VKKL stevig toegenomen (dit weerspiegelt zich in het ledenaantal van de VKKL: bij de start waren 21 dorpsraden lid, nu zijn dat er 104).

De VKKL heeft in samenwerking met de leden, veel kennis en ervaring ontwikkeld rond processen van gemeenschapsvorming. De kern is steeds hoe bewoners zich organiseren rond actuele vragen die van invloed zijn op de leefbaarheid in hun woonomgeving. Daarvoor levert de VKKL (proces-) ondersteuning aan lokale bewonersorganisaties, organiseert uitwisseling van kennis en ervaring en behartigt de collectieve belangen van bewonersorganisaties naar belangrijke partners zoals de overheid en koepelorganisaties.

De thema's waarop de inzet van de VKKL gericht is, veranderen met de actualiteit. Zo kwamen in de afgelopen periode belangrijke nieuwe thema's op zoals bewonersinitiatieven op gebied van zorg en vervoer (zoals de Wensbus). De ondersteuning van gemeenschapshuizen, was al langer een thema maar nam een grote vlucht met de oprichting van Spirato, de vereniging van gemeenschapshuizen die direct aan de VKKL gelieerd is. De samenwerking met andere (maatschappelijke) organisaties nam sterk toe, onder andere tot uiting komend in LimburgLab en de samenwerkingsovereenkomst met de Stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen IKL.

De provincie Limburg weet de VKKL steeds beter te vinden vanuit meerdere invalshoeken, niet alleen meer als maatschappelijke organisatie maar ook als betekenisvolle partij rondom thema's zoals zorg en openbaar vervoer. Gemeenten benaderen de VKKL met vragen rondom gemeenschapsvorming en burgerparticipatie. Ook professionele organisaties, zoals Dichterbij¹, doen een beroep op de expertise van de VKKL rond het proces van het activeren van (buurt-) bewoners.

De VKKL onderscheidt zich vanwege haar expertise bij vraagstukken rondom het stimuleren van bewoners om (weer) verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen leefomgeving en kwaliteit van leven. Daarmee staat de VKKL in het hart van de brede ontwikkeling van verzorgingsstaat naar participatiesamenleving, zoals die zich in Nederland en Limburg voltrekt. Ook de Provincie Limburg biedt in het coalitieakkoord 2015-2019 met de Sociale Agenda een belangrijk kader voor deze ontwikkeling.

De VKKL is een aanjager van bewonersinitiatieven en vervult de rol van kennismakelaar en verbinder van dorpsraden, bewonersorganisaties, initiatiefgroepen en dorpsplatforms. De VKKL vertrouwt op de kracht van bewoners en gaat uit van het gedachtegoed van zelfsturing waarin gemeenschapsontwikkeling een centrale rol inneemt. In de komende beleidsperiode is sprake van een vervolg en doorontwikkeling van de ingeslagen weg met als doel dorpen, buurten en wijken te ondersteunen bij het behouden en verbeteren van de leefbaarheid. De behoefte aan expertise rond

¹ Dichterbij is een organisatie die kinderen en volwassenen met een verstandelijke beperking ondersteunt

zelfsturende gemeenschappen leeft niet alleen in kleine kernen. Ook in stedelijke gebieden zijn er bewonersinitiatiefgroepen die met soortgelijke vraagstukken aan de slag zijn. De VKKL wil ook deze bewonersgroepen gebruik laten maken van de opgedane kennis en ervaringen.

Bij het opstellen van dit meerjarenbeleidsplan heeft de VKKL de achterban geconsulteerd in enkele regionale bijeenkomsten. De actuele vraagstukken die daar besproken werden, zijn opgenomen in dit beleidsplan.

In hoofdstuk 2 wordt op basis van recente literatuur en de aanwezige expertise binnen de VKKL, een beeld geschetst van de relevante ontwikkelingen in de maatschappij. In hoofdstuk 3 wordt de werkwijze van de VKKL omschreven, inclusief de thema's en projectlijnen waar de VKKL de komende beleidsperiode op inzet. Hoofdstuk 4 tenslotte behandelt de meerjarenbegroting.

2. Maatschappelijke ontwikkelingen

Minder overheid, meer samenleving

Een dominante beweging in de maatschappij die steeds zichtbaarder wordt is de veranderende verhouding tussen de overheid en de bewoners. In de vorige eeuw heeft de overheid veel verantwoordelijkheden van het particulier initiatief overgenomen. Vervolgens werd ingezet op meer marktwerking, bijvoorbeeld in de zorg. In de troonrede van 2013 stelde de Koning de overgang van een verzorgingsstaat naar een participatiesamenleving aan de orde. Niet de overheid, niet de markt maar het samenspel tussen die twee met de eigen én collectieve verantwoordelijkheid in de samenleving is de gewenste ontwikkelingsrichting. De provincie spreekt daarbij over het samenspel binnen de Quattro Helix: overheid, ondernemers, onderwijs én de bewoners. Een verschuiving van verantwoordelijkheden richting de samenleving vraagt om een veranderende houding bij alle delen van de Quattro Helix. De VKKL wil nadrukkelijk bijdragen aan deze ontwikkeling, met name vanuit de invalshoek van de eigen én gezamenlijke verantwoordelijkheid van bewoners.

Veranderende rol van bewonersorganisaties

De verschuiving van verantwoordelijkheden rondom thema's als leefbaarheid, zorg en welzijn terug naar de samenleving gaat niet zonder slag of stoot. Dit vraagt veel van de bewoner omdat een verandering in houding nodig is. Actief burgerschap is noodzakelijk; mensen die zich bewust zijn van hun verantwoordelijkheid en anderen in hun omgeving kunnen aansporen en activeren om een bijdrage te leveren aan de leefbaarheid van een dorp of wijk. Zelfsturende gemeenschappen zijn in staat om de vraagstukken die de leefbaarheid bepalen, zelf te definiëren en de energie te mobiliseren die nodig is om die vraagstukken op te lossen, waar nodig in partnerschap met de overheid en andere partijen. In zelfsturende gemeenschappen telt elk lid mee. Iedereen krijgt de kans om binnen de gegeven omstandigheden en mogelijkheden waarde toe te voegen. Bewoners voelen zichzelf verantwoordelijk voor de ontwikkeling en uitvoering van voorzieningen in hun dorp en/of leefomgeving waardoor de kwaliteit van leven en samenleven vooruit gaat.

Actief burgerschap vraagt om nieuwe verhoudingen binnen het dorp of de wijk. De gemeenschap moet zich organiseren. Nieuwe en bestaande sociale netwerken zoals de verenigingen worden aangesproken om de krachten te bundelen. De traditionele dorpsraad die als verticale spreekbuis richting de overheid fungeert, maakt langzaam plaats voor een horizontaal overleg van meerdere netwerken in dorp of wijk. Dat leidt tot een transitie van dorpsraad naar dorpsoverleg. Dorpsraden zullen mee moeten in de veranderende verhoudingen, zoals ook blijkt uit het rapport van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) 'De dorpsse doe-democratie' (juli 2016). Actieve bewoners willen met hun inzet bijdragen aan de leefbaarheid van het dorp, maar dit hoeven andere bewoners niet zo te ervaren. Het SCP constateert dat bewoners veel waardering hebben voor de inspanningen van medebewoners (81%) en vindt dat bewoners samen moeten zorgen dat het 'goed leven is voor alle bewoners' (82%). Een meerderheid vindt zelfs dat bewoners meer te zeggen zouden moeten hebben in het dorp (55%). Over de dorpsraad zijn de meningen van bewoners meer wisselend volgens het SCP. Twee derde van de bewoners met een dorpsraad (of een vergelijkbaar bewonersorgaan) vindt dat de dorpsraad open staat voor alle meningen (65%), maar een kwart (24%) vindt dat bepaalde groepen in de dorpsraad overheersen. De bewoners staan kritischer tegenover de effectiviteit van de dorpsraad. Nog niet de helft van de bewoners vindt dat de dorpsraad veel gedaan krijgt (46%). De beperkte effectiviteit kan niet alleen worden toegeschreven aan de leden van de dorpsraad, want

ook de gemeente speelt hierin een belangrijke rol. Het SCP-onderzoek onderstreept dat de rol en positie van dorpsraden verandert. Daarbij zien we ook een ontwikkeling dat niet alle initiatieven zich verbinden aan bestaande bewonersplatforms zoals de dorpsraad. Veel nieuwe initiatieven opereren binnen hun eigen netwerk. Voorbeelden van deze nieuwe samenwerkingsverbanden in de samenleving zijn energiecoöperaties of zorgcollectieven.

In de huidige tijd wordt dus veel nadruk gelegd op de kracht die er beschikbaar is in de samenleving; bewoners kunnen veel taken zelf organiseren, is de opvatting. Daarvan zijn veel succesvolle voorbeelden in Limburg, maar er liggen ook belangrijke dilemma's. Binnen de achterban van de VKKL speelt bijvoorbeeld de discussie hoe ver de verantwoordelijkheid van een dorpsoverleg/dorpsraad kan en mag gaan. De dorpsoverleggen maken zich zorgen of ze de toenemende vraag en de diversiteit van de onderwerpen wel aankunnen en hoe ze de gemeenschap kunnen blijven activeren. Een ander dilemma voor de komende jaren is de vraag hoe je omgaat met die bewoners die niet mee kunnen of willen gaan in de beweging naar meer eigen verantwoordelijkheid? Het is voor de VKKL een kernopgave om dorpsraden te begeleiden in het vinden van aansluiting bij alle nieuwe ontwikkelingen en in het omgaan met de dilemma's van zelfsturing.

Veranderende rol van de overheid

Verandering vindt niet alleen plaats bij de bewoners, ook de overheid moet zich op vele fronten aanpassen. Het belangrijkste is dat de overheid niet alleen de verantwoordelijkheid doorschuift naar de samenleving maar dat zij vooral vertrouwen durft te geven aan bewoners. Wanneer een overheid kan loslaten in vertrouwen ontstaat ruimte voor de bewoners om zich te organiseren en verantwoordelijkheid te nemen. De achterban van de VKKL vraagt van de overheid om zich flexibeler op te stellen; loslaten waar dat kan en meedoen wanneer nodig.

Het opnemen van The Right to Challenge in de Wmo brengt bewoners in een sterke, wettelijk vastgelegde positie om zelf 'overheidstaken' over te nemen. (Zie tekst box 1 voor een definitie van het Right to Challenge.) Dit biedt de mogelijkheid dat bewoners en buurtinitiatieven zorg- en ondersteuningstaken overnemen en betrokken worden bij de uitvoering van Wmo-beleid (Wet maatschappelijke ondersteuning). Daarbij moet er overigens voor gewaakt worden dat bewonersinitiatieven moeten voldoen aan (overheids-)criteria die niet aansluiten bij hun eigen dagelijkse leefwereld.

Tekst box 1: Definitie LSA

"Het Right to Challenge gaat over het recht van bewoners om publieke taken over te nemen van hun gemeente. Het zijn taken die zij beter of goedkoper kunnen uitvoeren dan de gemeente, of taken die voordelen opleveren voor de buurt als zij die zelf uitvoeren. Met het Right to Challenge verschuiven initiatieven van overheid naar burgers. Bewoners krijgen hiervoor de middelen en verantwoordelijkheid."

Kompas Right to Challenge, LSA 2015

De verschuivingen van verantwoordelijkheden en nieuwe omgangsvormen tussen overheid en de samenleving vragen ook om een herziening van de democratische spelregels. In het eerdergenoemde rapport 'De dorps doe-democratie' (juli 2016) constateert het SCP dat de zoektocht naar een lokale participatiesamenleving in volle gang is, ook op het platteland. Zowel het traditionele verenigingsleven als nieuwe experimenten moeten ervoor zorgen dat bewoners meer verantwoordelijkheid krijgen en nemen. Het uiteindelijke doel hiervan is een goede leefbaarheid,

vooral daar waar demografische ontwikkelingen of bezuinigingen de bestaande situatie onder druk zetten. Een term die de afgelopen jaren in zwang raakte om de gewenste lokale participatiemaatschappij aan te duiden is 'doe-democratie'. De doe-democratie verwijst naar het volk dat meeregeert door "simpelweg" te doen. Oftewel, wie zich inzet voor de lokale omgeving heeft invloed op wat daar tot stand komt. Het gaat hierbij niet alleen om 'beleid-beïnvloedende' vormen van inzet, zoals actievoeren en deelnemen aan het politieke proces, maar evengoed om 'zelfredzame' inzet waarmee burgers samen voorzien in collectieve behoeften (Van Houwelingen et al. 2014). Ook door een speeltuin te onderhouden of een dorpsfeest te organiseren geven bewoners vorm aan het dorp.

Het SCP concludeert dat het draagvlak voor de dorpse doe-democratie veel breder is dan alleen de bewoners met een sterke dorpsbinding. Ook bewoners met weinig dorpsbinding staan positief tegenover de actieve inzet door medebewoners.

Naast dit positieve beeld, wijzen de resultaten van het SCP-onderzoek op spanningsvelden die een verder uitgroeien van de lokale participatiesamenleving kunnen belemmeren. Een belangrijk obstakel is de afstand tussen bewoners en de gemeente. Wanneer bewoners meer verantwoordelijkheden naar zich toetrekken, blijft de gemeente een onmisbare partner, maar de houding van dorpsbewoners getuigt gemiddeld genomen van weinig vertrouwen hierin. In de SCP-studie overheerst het beeld van een platteland dat openstaat voor een samenleving met een grotere rol voor bewoners.

Een grotere rol voor bewoners houdt democratische uitdagingen in. Het landelijk project 'Democratic Challenge', een initiatief van het ministerie van BZK en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), richt zich op het verzamelen, bundelen en ondersteunen van kennis over nieuwe vormen van democratie. Voorbeelden daarvan zijn o.a. de G1000 en de Burgerbegroting. De G1000 is gericht op het - via loting - samenbrengen van 1000 bewoners met beleidsmakers, politici, ondernemers of wetenschappers die samen de dialoog aangaan. Op deze burgertop worden de onderwerpen zelf gekozen, uitgewerkt en tevens een beslissing genomen over mogelijke oplossingen. De burgerbegroting is een besluitvormingsproces waarin bewoners kunnen meedenken en beslissen over hoe publiek geld moet worden besteed in hun gemeente.

De overheid is nog zoekende naar haar nieuwe rol en veranderende verantwoordelijkheden in de transformatie die nu gaande is. Daarbij gaat het om het vinden van een nieuwe balans tussen de representatieve democratie (de gekozen overheid) en de maatschappelijke democratie (bewoners nemen zelf besluiten). Burgers vragen niet om meer politiek maar om meer democratie. Een belangrijk knelpunt daarbij is dat "een groeiend en steeds rauwer opererend deel van onze samenleving zich volledig heeft afgekeerd van overheid, bestuur en gemeenschappelijke democratische waarden. De zich verdiepende scheiding in de samenleving is een zeer urgent probleem dat niet door de (lokale) overheid alleen is op te lossen en een veel bredere aanpak vergt," volgens de commissie van der Donk in het rapport "Op weg naar meervoudige democratie" (juni 2016).

De VKKL ziet het als een belangrijk deel van haar opgave om overheden te ondersteunen in de zoektocht naar de gewenste nieuwe verhouding tussen overheid en bewoners, met extra aandacht voor de groepen bewoners die afhaken. De VKKL wordt in die taak al steeds vaker gevonden door lokale overheden.

Demografische ontwikkelingen

In Limburg is al jaren sprake van een sterke verandering in de bevolkingssamenstelling (dubbele vergrijzing en ontgroening) en van een krimpende bevolkingssomvang. De sterkere vergrijzing op het platteland in vergelijking met het stedelijk gebied is een belangrijke ontwikkeling voor de VKKL. Dit heeft ingrijpende gevolgen voor de leefbaarheid; de economische ontwikkeling dreigt verstoord te worden en de sociale samenhang en de levensvatbaarheid van allerlei voorzieningen staat onder druk. De toename van de demografische druk; minder jongeren/ meer ouderen, betekent een grotere groep Limburgers die in de toekomst in toenemende mate behoefte heeft aan zorgvoorzieningen.

Een ontwikkeling die hiermee samenhangt is de verwachte structurele daling van het aantal huishoudens vanaf 2020. In de periode 2014-2050 daalt het aantal huishoudens in Limburg met 11% ten opzichte van het huidige niveau. Voor de VKKL is dit van belang aangezien in de kleine kernen nu al bijna geen huurwoningen bijgebouwd worden wat tot problemen leidt in het woningaanbod. Op het gebied van de daling van het totaal aantal inwoners zien we de volgende ontwikkeling; op 1 januari 2015 telde de provincie Limburg 1.118.000 inwoners. In de nieuwe prognose neemt het inwonertal verder af met 17% in 2050.

Gezien vanuit de kleine kernen worden de effecten van de demografische verandering nog versterkt doordat sprake is van een trek naar de stad, met name van jongeren. Daarmee is met name in de kleine kernen, sprake van een stapeling van bedreigingen. Naast de opgave die daarmee voor de overheid bepaald is, bevestigt deze trend dat de druk op de leefbaarheid hiermee extra toeneemt en het maar de vraag is, of actief burgerschap en zelfsturing voldoende zijn om het voorzieningenniveau op peil te houden.

Gemiddeld leven Limburgers minder lang dan andere Nederlanders en ook nog eens ongezonder. In Limburg nemen minder mensen deel aan het arbeidsproces dan elders in ons land. De Sociale Agenda 2025 van de Provincie Limburg is gericht op deze vraagstukken en de VKKL zal hier bij zijn werkzaamheden en activiteiten permanent aandacht voor hebben.

Een actueel maatschappelijk thema is de instroom van vluchtelingen en statushouders in de provincie Limburg. De taakstelling van de nationale overheid aan lokale overheden om statushouders te huisvesten betekent voor de VKKL een mogelijke toename van hulpvragen vanuit gemeente, dorpsraden of maatschappelijke organisaties die hiermee te maken krijgen. Vanuit de sociale invalshoek levert de instroom van statushouders in de lokale gemeenschap vragen op vanuit dorpen hoe om te gaan met deze nieuwkomers? Gemeenten staan de komende jaren voor een forse opdracht om vluchtelingen een plaats in de lokale gemeenschap te geven. In iedere gemeente ontwikkelen zich initiatieven van bewoners om een helpende hand te bieden bij de opvang en integratie in de lokale gemeenschap. De groep nieuwkomers biedt ook kansen (verjonging, arbeidspotentieel...).

Net als de rest van Nederland is Limburg, vooral Zuid-Limburg, sterk verstedelijkt. In het nationaal beleid is in de afgelopen jaren veel accent gelegd op de stad als motor van de economie en bron van innovatieve bedrijvigheid. In die hoedanigheid is de Agenda Stad opgesteld. De vraag is of naast of aanvullend op de Agenda Stad, er niet een Agenda Platteland wenselijk is.

Technologische ontwikkeling

Door de technologische ontwikkelingen is er in velerlei opzicht verandering gekomen in maatschappelijke opgaven, taken en in mogelijkheden om taken uit te voeren. Informatie en kennis zijn voor iedereen digitaal beschikbaar, elektronische communicatie vindt plaats via sociale media en afstanden zijn kleiner geworden. De wereld is daarentegen complexer geworden en de veranderingen gaan snel. Niet iedereen is in staat om in deze ingrijpende verandering mee te gaan. Juist in deze grote transitie gaat de VKKL er vanuit dat mensen de behoefte blijven houden aan direct contact. De digitale communicatie gaat samen met de fysieke ontmoeting.

Ontwikkelingen in de technologie dragen ertoe bij dat ouderen langer in hun eigen omgeving kunnen blijven wonen met hulp van domotica en zorg en welzijn via bijvoorbeeld de iPad. Naast websites zijn er steeds meer app's met bepaalde functionaliteiten en mobiele toepassingen die gebruikt worden om beter en effectiever te communiceren en te informeren. Ook bewonersorganisaties zijn steeds actiever op dit terrein.

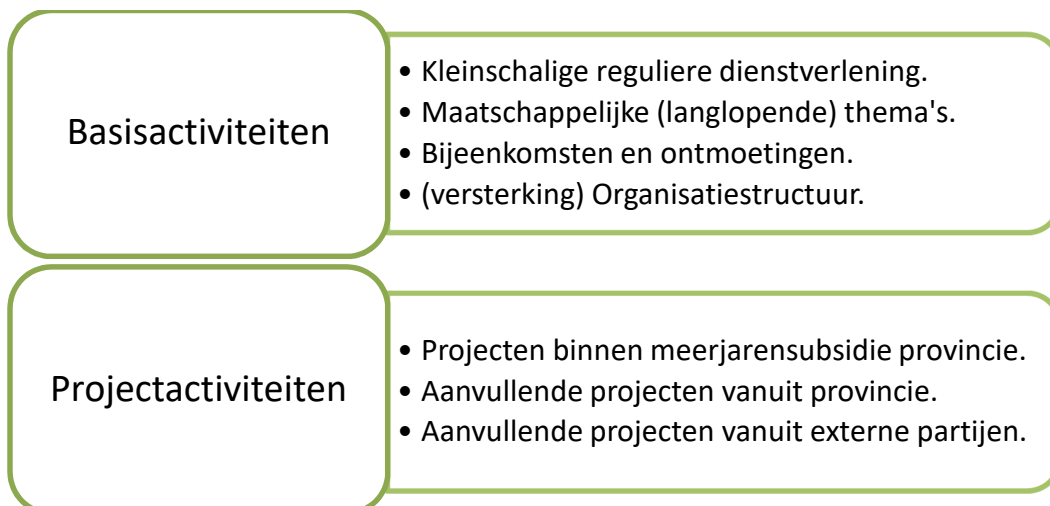
Op het gebied van snelle internetverbindingen (glasvezel) ontstaan er veel initiatieven van ondernemers en bewoners die gericht zijn op lokale oplossingen voor snel internet. Voor de VKKL is het een uitdaging om in beeld te houden wat deze ontwikkelingen betekenen voor de leefbaarheid in de kleine kernen. De leidende vraag daarin is: Hoe zetten gemeenschappen technologie in om het leven van mensen te verbeteren?

3. VKKL: werkwijze

Dit hoofdstuk wordt ingeleid met een schematische weergave van de werkwijze van de VKKL. De maatschappij verandert, de behoeftes van bewonersinitiatieven veranderen en ook de beleidskaders waarbinnen de VKKL opereert veranderen. De VKKL probeert vorm te geven aan deze verandering en hierop in te spelen. Daarom is er voor dit meerjarenbeleidsplan opnieuw scherp gekeken naar de basis van de organisatie. Wie zijn we? Wat doen wij het beste? Vanuit deze basis worden de nieuwe lijnen uitgezet voor de komende jaren.

Wanneer er een vraag komt vanuit de maatschappij wordt deze getoetst aan de bovenstaande missie van de VKKL. Is het een vraag die past in het profiel van de VKKL? Wanneer het antwoord nee is wordt er gekeken of de vraag kan worden doorspeeld naar een partij uit het netwerk van de VKKL die er wel mee aan de slag kan. Wanneer de vraag past binnen het profiel van de VKKL, dat wil zeggen binnen de omschrijving van de missie en met in acht name van de drie kerntaken, wordt de vraag opgepakt. Een vervolgstap is een inschatting maken van hoe deze vraag het beste benaderd kan worden; vanuit de basisinrichting of vanuit de projectinrichting binnen de VKKL.

Binnen de basisactiviteiten van de VKKL zit een onderdeel basis-dienstverlening voor de leden, hieronder valt het oppakken van eenvoudige hulpvragen van de leden. De actuele ontwikkelingen in de relevante maatschappelijke thema's worden ingevuld via de invalshoek Kennisdeling, hieronder inbegrepen de jaarlijkse (inspiratie)bijeenkomsten. Tenslotte valt ook de inrichting van de organisatie (secretariaat) van de VKKL onder de basisactiviteiten.

Er zijn situaties waarin een hulpvraag niet afdoende kan worden beantwoord binnen de kaders van de basisactiviteiten. Of wanneer een in eerste instantie eenvoudige hulpvraag uitgroeit tot een groter en breder onderschreven vraag waar meer tijd en middelen voor nodig zijn om tot een passende oplossing te komen. Voor al deze gevallen die buiten de basisactiviteiten vallen zijn er drie aanvullende mogelijkheden binnen de zogenaamde projectactiviteiten van de VKKL:

1. Projecten binnen de meerjarensubsidie van de Provincie Limburg:

- Financiering beschikbaar binnen de begroting van VKKL.
- Projecten die aansluiten op de Sociale Agenda van de provincie en insteken op het concept van positieve gezondheid.

2. Aanvullende projecten vanuit de Provincie Limburg:

- Brede maatschappelijke behoefte.
- Langer lopend vraagstuk.
- Samenwerking met andere partijen (MO's).
- Aanvullende financiering vanuit de provincie.
- Cofinanciering mogelijk (fondsen).
- Vb. Vereniging Spirato, Knooppunt Zorg.

3. Aanvullende projecten vanuit de leden en externe opdrachtgevers:

- Brede maatschappelijke behoefte of concrete vraag.
- Samenwerking met externe partij.
- Aanvullende financiering vanuit een bewonersorganisatie of externe partij (gemeentes, zorginstellingen, woningcorporaties, LVKK etc.).
- Cofinanciering mogelijk (fondsen).
- Vb. projecten vanuit de Landelijke Vereniging voor Kleine Kernen (LVKK), ondersteuning bij Dorpsontwikkelingsplannen (DOP's).

Dit schema is een vereenvoudigde weergave van de werkwijze van de VKKL. Met het onderscheid tussen basisactiviteiten en projectactiviteiten geeft de VKKL invulling aan de beleidsmatige en financiële kaders die door de provincie Limburg worden gesteld. Ook maakt deze werkwijze duidelijk waar de kracht van de VKKL zit en helpt dit bij toekomstige hulpvragen om de juiste insteek te vinden. Het schema is ook dynamisch, aangezien een eenvoudige hulpvraag die binnen de basisactiviteiten wordt opgepakt, kan doorgroeien naar een project binnen de begroting van de VKKL tot aan een project waarvoor aanvullende financiering en partners worden gezocht. Dit is afhankelijk van complexiteit van het vraagstuk, breedte van de behoefte en de (financiële) middelen die beschikbaar zijn.

DE BASIS- & PROJECTACTIVITEITEN (binnen de meerjarensubsidie)

Binnen de basisactiviteiten van de VKKL vallen alle zaken omtrent de (financiële) organisatie, basis dienstverlening voor leden en de actuele maatschappelijke thema's. De projectactiviteiten betreffen thema's die uitgebouwd zijn tot project en een raakvlak hebben met de Sociale Agenda van de provincie. We gaan eerst in op de belangrijke maatschappelijke thema's voor de VKKL en de

projecten die daaruit voortkomen. Vervolgens worden de ambities rond de versterking van de organisatie uitgewerkt.

Maatschappelijke thema's

Binnen de basisactiviteiten van de VKKL valt de ondersteuning en kennisdeling van relevante maatschappelijke thema's waarbinnen de VKKL actief is en die van waarde zijn voor haar achterban. Deze thema's komen terug in de activiteiten die de VKKL onderneemt, de evenementen die zij organiseert en in wat zij publiceert.

Thema 1: Leefbaarheidsagenda

VKKL stimuleert dat dorpsoverleggen, gemeenten en maatschappelijke instellingen het gesprek aangaan met bewoners om zo samen de toekomst van het dorp of een cluster van dorpen in beeld te brengen. Belangrijkste vertrekpunt daarbij is dat dorpen de mogelijkheid krijgen hun eigen agenda vorm en inhoud te geven; oplossingen voor de door hun zelf benoemde problemen komen daarbij van onderop. Het begrip actief burgerschap richt zich ook steeds meer op de vraag hoe je alle bewoners kan laten meedoen. Waar het in het begin vaak steeds dezelfde kartrekkers zijn die initiatief nemen is het steeds meer de vraag hoe je de afwachtende meerderheid kan activeren.

De VKKL is continu bezig met de doorontwikkeling van de methodiek die aangeboden wordt aan dorpen die met een dorpsontwikkelingsplan (DOP) willen starten. Deze DOP-methodiek was sterk verouderd en er is eind 2016 een publicatie verschenen om de nieuwe benadering in beeld te brengen. Hierin staat geen gekaderd stappenplan, maar een verzameling verhalen vol ervaringen en waardevolle opmerkingen van verschillende dorpen die een DOP hebben ontwikkeld in de afgelopen jaren. Met deze publicatie speelt de VKKL in op de veranderende samenleving en de pluraliteit van de oplossingen voor de verschillende dorpen.

Activiteiten:

- ondersteunen van bewonersorganisaties bij het opstellen of actualiseren van hun DOP, de komende beleidsperiode tenminste acht trajecten;
- door-ontwikkelen en periodiek blijven verbeteren van de DOP-methodiek;
- interactieve verspreiding van de 'brochure dorpsontwikkelingsplannen' (DOP);
- ontwikkelen en beschikbaar stellen van kennis over de demografische ontwikkeling op dorpsniveau, o.a. door vertaling van de bevolkingsprognoses op de website www.vanmeernaarbeter.nl naar concrete effecten in dorpen en wijken;
- de dialoog in het dorp over het begeleiden van de demografische ontwikkeling ondersteunen om het proces van bewustwording te versnellen over de gevolgen van krimp, vergrijzing en ontgroening op de leefbaarheid in de kleine kernen bij dorpsbewoners, gemeenten en maatschappelijke organisaties;
- tijdens regionale en provinciale bijeenkomsten aandacht te besteden aan de voordelen van eigen planvorming door bewoners, o.a. door middel van DOP.

Thema 2: Vervoer en mobiliteit

Door de demografische ontwikkeling zoals ontgroening, vergrijzing en de decentralisaties in de zorg zijn de behoeften aan vervoer op maat in de afgelopen beleidsperiode flink toegenomen. Er wordt in deze behoeftes voorzien met zowel het openbaar vervoer als het doelgroepenvervoer. Het openbaar

vervoer komt niet altijd in de haarvaten van de provincie. In verdunde gebieden is het interessanter om in samenwerking met bewoners naar passende en betaalbare oplossingen te zoeken. Het openbaar vervoer is niet meer primair het domein van overheid en aanbieders met de bewoner als consument van vervoersdiensten. Het bestaande systeem wordt uitgebreid doordat op steeds grotere schaal bewoners het heft in eigen hand nemen en zelf vervoersdiensten gaan opzetten. Dan gaat het bijvoorbeeld om de aanschaf van een personenbusje waarmee vrijwilligers dorpsgenoten vervoeren, een boodschappenbusje of het zelf regelen van het vervoer van deelnemers naar een dorpsdagvoorziening. De provincie heeft met het pilotproject Wensbus kleinschalig maatwerkvervoer mogelijk gemaakt, als verlengstuk van het bestaande openbaar vervoer. Met ingang van de nieuwe Openbaar Vervoersconcessie eind 2016 wil de provincie het Wensbus project een vervolg geven. Tegelijkertijd onderzoekt de provincie de mogelijkheden van een betere afstemming tussen de Wensbussen, vrijwillige vervoersinitiatieven en het doelgroepenvervoer in de provincie Limburg. De VKKL is reeds in 2014 door de provincie benaderd om als gesprekspartner mee te gaan denken over de inrichting van de nieuwe openbaar vervoersconcessie. Uitvloeisel daarvan was een actieve rol van de VKKL bij de inrichting van de pilot Wensbussen. Ook heeft de VKKL in opdracht van de provincie een inventarisatie gedaan onder een aantal vrijwillige vervoersinitiatieven ter inspiratie en kennisdeling.

De VKKL is nu gevraagd door de provincie om de begeleiding en ondersteuning te organiseren voor de Wensbussen in de nieuwe vorm. Deze vraag vanuit de provincie leidt mogelijk tot een nieuwe projectlijn met aanvullende middelen en financiering. Een en ander zal voor het einde van 2016 verder uitgewerkt worden.

Activiteiten:

- Begeleiding en (praktische) ondersteuning van Wensbus projecten in de nieuwe openbaarvervoerconcessie.
- Vertegenwoordigen van de bewonersinvalshoek binnen het Limburgse Openbaar Vervoer.
- Dorpen waar vervoersinitiatieven ontstaan ondersteunen en verbinden met elkaar.
- Ontwikkelingen en behoeftes rondom thema vervoer binnen de achterban monitoren.
- Vervoersinitiatieven op de hoogte houden van relevante ontwikkelingen op dit thema.
- Vanaf 2017 richt de VKKL met de provincie een 'Steunpunt Wensbus' (werktitel) in. Op pagina 24 wordt deze projectlijn nader uitgewerkt.

Thema 3: Jeugd

Rondom het thema jeugd spelen belangrijke zaken voor de komende jaren. Aan de ene kant de vraag hoe jongeren te betrekken bij de gemeenschap en ze een plek te bieden in die gemeenschap. Een uitdaging is om het steeds groter wordende geografische netwerk waarin jongeren actief zijn, deels betrekking te laten houden op het eigen dorp. Een sportvereniging, school, muziek- of jeugdvereniging kan een grote rol vervullen om lokale binding te laten bestaan. De jeugd vormt immers de nieuwe aanwas die de verenigingen en activiteiten binnen de gemeenschap voedt. Met het oog op de veranderende samenstelling van de bevolking als gevolg van krimp en ontgroening, wordt deze uitdaging steeds groter. Het is belangrijk dat jongeren zich betrokken weten bij de leefbaarheid en toekomst van het dorp en daar medeverantwoordelijkheid voor nemen. Er zijn inspirerende praktijkvoorbeelden van dorpen die volop activiteiten organiseren met en voor de jeugd om zo de interactie en dialoog te bevorderen in een dorp tussen de jongeren onderling en met de andere bewoners. De ervaringen van het VKKL-project Wilde Plannen, uit de afgelopen

beleidsperiode, zijn gebundeld in een Toolkit die digitaal vrij beschikbaar is. De Toolkit biedt concrete methodieken, goede voorbeelden en praktische tips waarmee de bewonersorganisaties aan de slag kunnen.

Voor zowel basis- als middelbare scholen wordt steeds meer gekeken naar de school in relatie tot de (leef)omgeving. Wat zijn de ideeën van de jongeren zelf? Waar zijn ze mee bezig? Ook in Dorpsontwikkelingsplannen wordt op deze manier steeds meer aandacht besteed aan jeugd en jongeren met eigen ideeën en plannen.

Een belangrijke vraag is hoe jongeren te betrekken bij zelfsturing. Hoe kan de jeugd bewust worden gemaakt van onderwerpen als positieve gezondheid en een vitale gemeenschap waarin actief burgerschap nodig is? Deze onderwerpen zijn moeilijk te agenderen bij de jeugd maar van groot belang voor de toekomst. In de Sociale Agenda van de provincie wordt benadrukt dat juist jongeren een kerngroep zijn in het bewerkstelligen van de gewenste trendbreuk om Limburg gezonder en participatiever te maken. De VKKL wil in de komende beleidsperiode een bijdrage leveren aan het vergroten van de maatschappelijke participatie van jongeren, in samenwerking met scholen, bewonersorganisaties, overheden en de maatschappelijke organisaties die zich bezighouden met het thema jeugd en leefbaarheid.

Activiteiten:

- aanbieden van Wilde Plannen Toolkit waarin concrete methodieken, werkvormen en tips en tricks worden aangeboden;
- in beeld brengen van aansprekende initiatieven om jongeren bij het dorp te betrekken;
- jongeren actief betrekken bij de organisatie van activiteiten van de VKKL;
- bewonersorganisaties ondersteunen bij het thema jeugd en jongeren in hun leefbaarheidsagenda;
- samenwerking zoeken met overheden, scholen(koepels) en maatschappelijke organisaties zoals KPJ Limburg, Jeugdwerk Limburg, Scouting Limburg en Jong Nederland Limburg.

Thema 4: Duurzaamheid

De laatste jaren is er een groeiende aandacht voor het onderwerp duurzaamheid. Dorpen organiseren zich om gezamenlijk energie in te kopen of zonnepanelen te installeren. De VKKL blijft zich inzetten rondom dit thema bij vragen vanuit haar achterban en netwerk. Zij doet dit in nauwe samenwerking met organisaties die hiervoor expertise hebben (bijvoorbeeld met coöperatieve partijen als Gloei Peel en Maas, Peel Energie, Leudal Energie, Weert Energie, Nederweert in oprichting en Rescoop Limburg i.v.m. windenergie).

De VKKL is aangesloten bij het Netwerk Duurzame Dorpen, waar veel kennis voorhanden is. De VKKL kan daardoor als informatiebemiddelaar tussen initiatieven en kennisorganisaties een goede rol spelen. Dit geldt ook voor een belangrijk thema als energiebesparing voor gemeenschapsaccommodaties. In het belang van de duurzame exploitatie van gemeenschapsaccommodaties worden initiatieven ontplooid om te werken aan energiebesparing, duurzaam (ver)bouwen en hergebruik. De nauw aan de VKKL gelieerde Vereniging Spirato vervult hierbij een belangrijke rol.

Activiteiten:

- monitoren van ontwikkelingen rondom duurzaamheid en koppelen aan de behoeftes van de leden;
- via netwerk Duurzame Dorpen kennis doorgeven aan bewonersinitiatieven;
- inzet van Spirato ten aanzien van verduurzaming van gemeenschapshuizen.

Thema 5: Sociale Innovatie en positieve gezondheid

Met de Sociale Agenda 2025 verbindt de provincie de economische agenda sterk met een sociale agenda. De vraag die centraal staat is hoe om te gaan met elkaar in Limburg waar de transformatie in het sociale domein zich voltrekt. Een programmaonderdeel uit de Sociale Agenda is sociale innovatie en participatie: het stimuleren van brede samenwerkingsverbanden tussen 'ongebruikelijke' partijen die met innovatieve ideeën een trendbreuk kunnen bewerkstelligen rondom zorg en participatie.

Professor Machteld Hüber heeft een nieuwe definitie ontwikkeld van het begrip 'gezondheid', het concept van positieve gezondheid; hierin wordt gezondheid van de mens benaderd vanuit een veel bredere invalshoek dan de afwezigheid van ziekte. Zij onderscheidt 6 dimensies (zie tekst box 2) met als kern het vermogen van mensen om zelf sturing te geven aan hun leven in een gezonde omgeving. Zaken zoals leefbaarheid, saamhorigheid en actief burgerschap dragen direct bij aan een gezonde leefomgeving. Daarmee legt het concept van 'Positieve gezondheid' een directe verbinding met de kerntaak waarop de VKKL en haar leden gericht zijn: kunnen participeren in een actieve gemeenschap.

Tekst box 2:

De 6 dimensies van positieve gezondheid

- Lichaamsfuncties.
- Mentaal welbevinden.
- Spiritueel-existensiële dimensie.
- Kwaliteit van leven.
- Sociaal-maatschappelijk participeren.
- Dagelijks functioneren.

Institute for Positive Health (IPH), 2015

De provincie heeft in haar Sociale Agenda duidelijk ingezet op positieve gezondheid en dit ook als kader meegegeven aan de maatschappelijke organisaties. Limburg heeft immers een achterstand ten aanzien van gezondheid. De VKKL is zeer actief op de thema's leefbaarheid, participatie en zorg. Het Knooppunt Zorgen voor elkaar Limburg is daarbij een speerpunt van de VKKL. Het Knooppunt wordt verder uitgewerkt in de paragraaf Aanvullende Projecten.

Activiteiten:

- Ondersteuning van zelfsturende gemeenschappen is een kerntaak van de VKKL.
- De VKKL onderzoekt hoe zij haar ondersteuning kan uitbreiden naar nieuwe vormen van bewonersinitiatieven.
- De VKKL maakt het verkennen van mogelijkheden om niet-actieve bewoners meer bij de gemeenschap te betrekken tot een van haar speerpunten voor de komende periode.
- Het begrip positieve gezondheid verder door laten klinken in werkzaamheden van de VKKL.
- Uitbouwen van het Knooppunt Zorgen voor elkaar Limburg als directe bijdrage aan de implementatie van Positieve Gezondheid (zie verderop).

Thema 6: Organisatie en financieringsvormen

Wanneer de overheid taken en verantwoordelijkheden loslaat hoort daar ook een ander financieel model bij. Overheden zijn zoekende hoe zij actieve bewoners financieel kunnen ondersteunen zonder te veel belemmeringen en bemoeienis.

De leden van de VKKL geven daarbij nadrukkelijk aan dat voor veel van hun activiteiten de financiering een probleem is. Waar vind ik financiering voor mijn initiatief? Wat is de mogelijkheid van een dorpsfonds? Een aantal dorpen in Limburg is gestart met de oprichting van een gemeenschapsfonds waarmee geld wordt gegenereerd voor de financiering van de initiatieven in het belang van de verbetering van de leefbaarheid en duurzaamheid. Via organisaties zoals Lokale Fondsen Nederland wordt kennis gedeeld over de mogelijkheden van een lokaal fonds of gemeenschapsfonds. Een specifiek onderwerp in dit kader is de wijze waarop publieke verantwoording afgelegd wordt vanuit bewonersinitiatieven, zowel naar de subsidiërende overheid als naar de eigen achterban. De Participatiesamenleving vraagt om nieuwe vormen, gebaseerd op vertrouwen in plaats van uitgebreide controle.

Activiteiten:

- in beeld brengen van (nieuwe) financieringsvormen voor bewonersinitiatieven, zoals gemeenschapsfondsen, maatschappelijk aanbesteden, crowdfunding, samenwerking met bedrijfsleven, etc.;
- dorpen en wijken ondersteunen bij het opzetten van nieuwe financieringsvormen zoals een lokaal fonds;
- bijdragen aan het vinden van nieuwe vormen van publieke verantwoording;
- kennisontwikkeling betreffende oprichten en in stand houden van coöperaties of andere rechtsvormen die aansluiten bij het bewonersinitiatief (bijv. Bijzonder Statuut, sociale coöperatie, bewonersbedrijf);
- onderzoeken welke vorm goed aansluit op wat bewoners willen.

Thema 7: Overheidsparticipatie

De maatschappelijke beweging van minder overheid naar meer samenleving levert voor zowel voor de samenleving als voor de overheid werk op. Er treden veranderingen op voor de overheid in haar verantwoordelijkheden, rolverdeling en omgangsvormen met de bewoners. De overheid is zoekende naar passende methoden om met deze uitdagingen om te gaan. Hierbij wordt vaker advies gevraagd bij maatschappelijke organisaties zoals de LVKK en de VKKL.

Op landelijk niveau is door de LVKK ter ondersteunen van lokale overheden op dit thema de leergang 'Verdiepingsslag Overheidsparticipatie' ontwikkeld in 2015. Deze training gaat in op de veranderende rol en houding die gewenst is bij de ambtenaren en raadsleden in het openbaar bestuur. Binnen de provincie Limburg weten gemeenten steeds vaker de weg naar de VKKL te vinden als het gaat om de vraag wat willen en kunnen wij als gemeente doen rondom burgerparticipatie en zelfsturing.

Activiteiten:

- adviseren en informeren van organisaties en gemeenten die met vragen komen rondom burgerparticipatie en zelfsturing;
- aanbieden en door-ontwikkelen van de leergang Overheidsparticipatie;
- organiseren van kennisuitwisseling tussen ambtenaren burgerparticipatie;

- opleiding en inzet ambassadeurs overheidsparticipatie die overheden begeleiden tijdens de uitvoering van de leergang Overheidsparticipatie.

Thema 8: Verbreding dienstverlening VKKL

De VKKL onderzoekt de komende jaren of haar opdracht verbreed kan worden naar buurten en wijken in het stedelijk gebied. Daar vinden vergelijkbare bewegingen en veranderingen plaats als in de kleine kernen op het Limburgse platteland. De VKKL heeft afgelopen jaren in samenwerking met de Wetenschapswinkel van de WUR-onderzoek uitgevoerd naar de behoeftes van bewonersinitiatieven in dorpen en wijken in Limburg. Cijfers van het ministerie van BZK uit 2013 geven aan dat er in Limburg 142 wijkraden en 104 dorpsraden actief zijn. De VKKL is steeds vaker actief in stedelijk gebied. Deels lopen die ontwikkelingen via Spirato. Spirato is benaderd met vraagstukken vanuit bijvoorbeeld de gemeentes Maastricht en Roermond die de koppeling leggen tussen gemeenschapshuizen en de leefbaarheid in de wijk. In pilots in de gemeente Maastricht ontwikkelt Spirato een behoeftepeilingsmethodiek in twee wijken.

De VKKL heeft een dienstverleningsovereenkomst met de welzijnsorganisatie Synthese voor de huisvesting, personeel en de administratieve/ financiële ondersteuning. Het werkgebied van Synthese omvat Noord- en Midden-Limburg. De fysieke afstand van de medewerkers tot Zuid-Limburg wordt soms ervaren als een beperking voor de dienstverlening van de VKKL. Daarbij constateert de VKKL een stevige opkomst van nieuwe initiatieven in Zuid-Limburg. De VKKL streeft ernaar om haar dienstverlening voor heel Limburg te organiseren. In de komende periode onderzoekt de VKKL hoe zij haar organisatie verder kan optimaliseren gericht op maximale bereikbaarheid over de hele provincie. De contacten en het opgebouwde netwerk vanuit de participatie in het LEAER Zuid-Limburg project bieden hierin de eerste aanknopingspunten.

Activiteiten:

- stapsgewijs verkennen van mogelijkheden om wijkraden te ondersteunen, in samenwerking met het Landelijk samenwerkingsverband Actieve bewoners (LSA);
- in samenwerking met Spirato producten ontwikkelen voor stedelijk gebied, zoals een Behoeftepeilingsmethodiek d.m.v. pilotprojecten in Maastricht;
- mede op basis van het LEADER-netwerk de werkzaamheden en activiteiten in Zuid-Limburg verder uitbreiden, door het aangaan van samenwerkingsverbanden met relevante organisaties.

Thema 9: Maatschappelijk vastgoed, groene initiatieven & cultureel erfgoed

Het materiële en immateriële culturele erfgoed in Limburg is overal zichtbaar. Het landschap is rijk aan tastbare herinneringen zoals de kastelen, kerken, buitenplaatsen of restanten uit de oude mijnstreek. Binnen dit domein zijn er ook vele bewoners actief die in georganiseerd verband bezig zijn met het behoud en de ontwikkeling van dit erfgoed. De VKKL heeft in 2015 onderzoek laten doen door de Wageningen Universiteit naar de behoeftes van bewonersinitiatieven die actief zijn in het erfgoed domein. In 2016 is er verder op dit onderzoek ingegaan en is er gekeken naar het huidige netwerk van partijen rondom deze initiatieven en welke rol er hier nog zou kunnen liggen voor de VKKL.

Mede door de demografische ontwikkeling speelt (dreigende) leegstand van maatschappelijk vastgoed als scholen, gemeenschapshuizen, kerken en sportvoorzieningen een steeds grotere rol in de Limburgse dorpen en wijken. Hoe meer panden er leeg komen te staan, hoe groter de opgave tot

sloop of herbestemming wordt. Naast fysieke zijn er ook sociale gevolgen: sluiting van een dorpschool heeft ingrijpende invloed op de leefbaarheid. Dit thema zal ook in de komende periode een belangrijk aandachtspunt zijn voor de VKKL.

Bewoners zijn in vele variaties actief met groene initiatieven zoals dorpsommetjes, landschapsbeheer, aanleg van een dorps tuin etc. In samenwerking met onder andere IKL biedt de VKKL ondersteuning bij deze initiatieven.

Voor de VKKL liggen er binnen deze domeinen kansen om bewonersinitiatieven te ondersteunen die behoefte hebben aan kennisdeling en ondersteuning bij o.a. het vinden van de nodige fondsen. Daarbij zoekt de VKKL naar strategische verbindingen met andere organisaties.

Activiteiten:

- ondersteuning van bewonersorganisaties bij het omgaan met de gevolgen van de demografische ontwikkeling voor lokale voorzieningen zoals de school, gemeenschapsaccommodaties etc.;
- behoeftepeiling onder bewonersinitiatieven en/of achterban die zich bezighouden met cultureel erfgoed;
- inventariseren van de knelpunten rondom de herbestemming van leegstaand maatschappelijk vastgoed in dorpen en wijken;
- ondersteunen van groene initiatieven door bewoners;
- strategische verbanden leggen met actieve organisaties rondom dit thema.

Versterken van de organisatie van de VKKL

De verenigingsstructuur vormt de basis van de VKKL; het biedt de ruimte voor de leden om zelf het beleid en de koers te bepalen. De VKKL heeft van oudsher een sterke achterban met leden (134 in 2015) bestaande uit de bewonersorganisaties, gemeenten en maatschappelijke organisaties (deze laatste twee zonder stemrecht). Het lidmaatschap levert o.a. procesbegeleiding op en kennisdeling d.m.v. bijeenkomsten. De vraag die de VKKL zich stelt is of dat voldoende is voor de toekomst, is er meer waarde aan het lidmaatschap toe te voegen? Het lidmaatschap moet datgene bieden waar het lid behoefte aan heeft. De VKKL wil de komende tijd onderzoeken hoe haar aanbod doorontwikkeld kan worden om goed aan te sluiten op de toenemende diversiteit aan bewonersinitiatieven. Wij willen zowel de koplopers, de middengroep, als de startende initiatieven passende ondersteuning bieden. Daarbij zijn er verschillen te duiden tussen de verschillende doelgroepen die de VKKL bedient; professionals (o.a. gemeente, welzijnsorganisaties), bewonersinitiatieven (leden) en de zogenaamde 'anders georganiseerde initiatieven' (georganiseerd buiten de traditionele kaders om: zorgcollectieven, energie-coöperaties). Kortom, het speelveld voor de VKKL wordt gevarieerder, mede door de opkomst van de participatiesamenleving. De VKKL zal daarin keuzes moeten maken, welke bewonersinitiatieven zij – al dan niet in samenwerking met andere organisaties – kan en wil ondersteunen.

Dorpsraden/dorpsoverleggen zullen daarin de kern blijven vormen, waarbij overigens ook de dorpsraad voor de vraag staat hoe zij zich verhoudt tot andere bewonersinitiatieven in het dorp. Wellicht dat dorpsoverleggen zich in de toekomst meer organiseren als een soort 'dorpsplein' waar actieve bewonersgroepen samenkomen om hun verschillende initiatieven op elkaar af te stemmen. De keuzes die de VKKL maakt ten aanzien van de verbreding van bewonersinitiatieven die ondersteund worden, kan ook invloed hebben op de inrichting van het lidmaatschap van de VKKL. Uit

het onderzoek van de Wetenschapswinkel van de Wageningen Universiteit & Research (WUR) kwam bijvoorbeeld naar voren dat niet alle bewonersinitiatieven zich organiseren in een rechtsvorm. Het in beeld brengen van de verschillende soorten van bewonersinitiatieven en vervolgens het bereiken van deze bewonersinitiatieven en het peilen van hun behoeftes is een opgave waar de VKKL permanent mee aan de slag is.

De sterke groei van de vereniging Spirato heeft duidelijk gemaakt dat zij voorziet in een behoefte van de gemeenschapsaccommodaties in Limburg. Eind 2017 stopt de financiële bijdrage vanuit de provincie. De VKKL is nauw gelieerd aan de vereniging Spirato, voornamelijk op bestuurlijk en ondersteunings-niveau. De centrale vraag is hoe de activiteiten van Spirato op een structurele wijze voortgezet kunnen worden om te blijven voorzien in de duidelijke behoefte aan ondersteuning van gemeenschapsaccommodaties. Er zal een verkenning plaats vinden naar de mogelijkheden om Spirato zowel bestuurlijk als organisatorisch volledig bij de VKKL onder te brengen.

De VKKL is op de eerste plaats een vrijwilligersorganisatie met vrijwillige bestuursleden en vrijwilligers in diverse werkgroepen voor het uitvoeren van verschillende taken. Daarnaast maakt de VKKL gebruik van professionele ondersteuning. In toenemende mate wordt de procesbegeleiding voor o.a. het maken van een dorpsontwikkelingsplan ook door vrijwilligers uitgevoerd. De VKKL wil voor de komende jaren inzetten op een omslag van vrijwillige procesbegeleiders naar meer thematische regioadviseurs. Op deze manier kan hun kennis en expertise binnen een bepaald thema en regio worden toegepast. De VKKL zal met deze omslag naar regioadviseurs aansluiten bij de werkwijze van de vereniging Spirato en het Knooppunt Zorg. Door een eenduidige afstemming van de inzet van vrijwilligers in de VKKL, Spirato en Knooppunt Zorg hoopt de VKKL beter gebruik te kunnen maken van de kwaliteiten en ervaringen van haar vrijwilligers. Daarnaast wil de VKKL nog meer inzetten op stagiaires, leerwerkplekken en studenten die voor hun afstudeeronderzoek aan de slag willen met een van onze thema's.

De collectieve activiteiten die de VKKL organiseert, bevatten Inspiratiefestivals, LimburgLab, Plattelands Parlement en diverse ledenbijeenkomsten. De behoeftes van bewonersinitiatieven veranderen. Uit de evaluatie van het laatste Inspiratiefestival kwam de opmerking dat er op het gebied van de ondersteuning door de VKKL meer behoefte is aan samendoen dan aan steeds weer samenspreken. Concrete themabijeenkomsten waarin op gerichte thema's zoals financiering dieper in kan worden gegaan. De opkomst van de participatiesamenleving maakt dat de vele bewonersinitiatieven worden overspoeld met bijeenkomsten, informatieavonden en inspiratiebijeenkomsten. Er is een zekere terughoudendheid noodzakelijk om de dragende vrijwilligers van deze initiatieven niet te 'overvragen'. De VKKL is dan ook actief bezig om haar activiteitenkalender zo in te richten dat zij al haar leden zo goed mogelijke kan voorzien van waardevolle activiteiten. Het 'op de koffie' gaan van het Knooppunt Zorg is hier een voorbeeld van; kleinschalige bijeenkomsten bij de mensen thuis aan de keukentafel om concrete vraagstukken te bespreken.

De VKKL gaat op zoek naar een goede balans tussen collectieve, brede bijeenkomsten en gerichte themabijeenkomsten op locatie. Een groep leden die met gemeenschappelijke problematiek te maken heeft kan op een inhoudelijke, verdiepende thema-avond veel 'ophalen'. Bredere bijeenkomsten blijven nodig onder andere om invulling te geven aan de agenderende rol van de

VKKL. Het is immers ook een taak van de VKKL om belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen te signaleren en daarover in dialoog te gaan met de achterban.

Activiteiten:

- organisatie van jaarlijkse thema- en regiobijeenkomsten, deze dienen als inspiratie, om te leren van elkaar, om te netwerken en als discussieplatform;
- organisatie van tweejaarlijks PlattelandsParlement;
- deelname aan LimburgLab;
- opzetten van kleinschalige themaworkshops op basis van concrete vragen van leden.

Communicatie

Communiceren en kennis delen is een belangrijk onderdeel van de werkzaamheden van de VKKL. Dit gebeurt op een aantal manieren, meestal als vanzelfsprekend en integraal onderdeel van het dagelijks werk en tijdens ontmoetingen. Communicatie is essentieel bij het overbrengen van kennis of het inspireren van de achterban. Hiervoor is het noodzakelijk om alle communicatiemiddelen die de VKKL tot haar beschikking heeft, goed af te stemmen met elkaar in relatie tot welke boodschap je wilt overbrengen en wie de ontvangende doelgroep is. Dit is ook een belangrijke aanbeveling vanuit het rapport van de Wetenschapswinkel 'Actief Burgerschap' uit 2015. Enkele belangrijke conclusies waren dat verbetering wenselijk is ten aanzien van de boodschap waar de VKKL voor staat, plus de zichtbaarheid en de helderheid in communicatiemiddelen te verbeteren. Dit gaat de VKKL meenemen in zijn communicatiestrategie. Een ander onderdeel van deze communicatiestrategie wordt de inbedding van nieuwe (sociale) media in de werkwijze van de VKKL.

Activiteiten:

- uitbrengen (digitale) nieuwsbrief, 4x per jaar;
- uitbrengen Kleine Kernen Krant, 4x per jaar;
- website VKKL is actueel en voorzien van naslagfunctie;
- gebruik van sociale media als Twitter en Facebook intensiveren.

Financiën

Vanuit de provincie zijn er heldere kaders geformuleerd voor zowel de beleidsmatige als voor de organisatorische kanten van de maatschappelijke organisaties die actief zijn in Limburg. Voornamelijk op het organisatorische vlak ziet de provincie meer kansen voor samenwerking tussen de verschillende organisaties en meer mogelijkheden voor projectmatig werken. Dit hangt samen met de veranderingen in de financiering vanuit de provincie. De financiële bijdrage zal bestaan uit een exploitatie deel en een aanvullend deel op projectbasis. Om aanspraak te maken op deze aanvullende financiën vraagt de provincie om meer op projectbasis te gaan werken en meer in te zetten op betaalde dienstverlening. De VKKL heeft al ervaring met aanvullende opdrachten vanuit de provincie. De VKKL gaat onderzoeken hoe zij haar financiële organisatie moet inrichten voor de toekomst. Wanneer er meer vormen van betaalde dienstverlening ontstaan, roept dat o.a. fiscale vraagstukken op (btw e.d.).

Activiteiten:

- In 2017 wordt onderzocht hoe het nieuwe organisatiemodel concreet dient te worden vormgegeven.

Versterken van samenwerking

“In Limburg bereiken we meer!” is de titel van het coalitieakkoord 2015-2019 van de provincie Limburg waarin de noodzaak van samenwerking wordt aangehaald: Met elkaar de belangrijke zaken aanpakken rondom de belangrijke (sociale) thema’s. De VKKL streeft als netwerkorganisatie na om waar het kan de samenwerking aan te gaan met andere maatschappelijke organisaties in Limburg. De krachten bundelen en elkaar versterken zijn daarin leidend en sluiten aan bij de provinciale doelstellingen uit de Sociale Agenda 2025: ‘Koers voor een vitaler Limburg’. Deze agenda is bepalend voor het (sociale) beleid dat de provincie nastreeft voor de komende jaren en schept kaders voor de werkzaamheden van de maatschappelijke organisaties in Limburg. Onderwerpen als positieve gezondheid, good governance en toekomstige generaties betrekken zijn hier belangrijke onderdelen van. De provincie schept zowel de beleidskaders als de financiële kaders waarbinnen de maatschappelijke organisaties opereren.

De provincie Limburg is een belangrijke partij binnen het netwerk waarin de VKKL opereert. Zij fungeert niet alleen als subsidieverstrekker op basis van haar beleidskaders (zie de Sociale Agenda 2025) maar is voor de VKKL ook een sparring- en samenwerkingspartner. Immers, de VKKL is geen uitvoeringsinstantie van de provincie, zij bepaalt met haar leden haar eigen activiteitenplan en opereert als onafhankelijke partij in het Limburgse maatschappelijke speelveld.

De landelijke koepelorganisatie voor de provinciale verenigingen van kleine kernen is de Landelijke Vereniging Kleine Kernen (LVKK). Zij vertolkt de belangbehartigersrol voor de verenigingen van kleine kernen richting de landelijke politiek. Daarnaast is de LVKK een samenwerkingsorgaan waar de provinciale verenigingen samenkomen, kennis delen en inspiratie opdoen. Mede op basis van de subsidieafspraken die de LVKK met het ministerie van BZK heeft gemaakt, worden er vanuit de LVKK opdrachten uitgezet waar de provinciale verenigingen in kunnen participeren (inclusief budget).

Op het gebied van de internationale samenwerking zijn de nauwe betrekkingen met de Euregio van belang. Limburg kenmerkt zich door de internationale ligging. In de afgelopen periode heeft de VKKL een bescheiden begin gemaakt met kennisuitwisseling met Belgische en Duitse collega-organisaties. Zo heeft sociaal ondernemer Heinz Frey uit Jülich op een Inspiratiebijeenkomst zijn concept van een integraal dorpservicepunt toegelicht en zijn er een tweetal uitwisselingen geweest met de Landelijke Gilden uit Vlaanderen en de regio Eupen. In de komende periode wil de VKKL verder verkennen welke mogelijkheden er zijn voor grensoverschrijdende thematische kennisdeling, praktijkbezoeken en financieringsbronnen. Daarbij werken we samen met de commissie Internationale Oriëntatie van de LVKK.

PROJECTEN MET AANVULLENDE FINANCIERING (buiten de meerjarensubsidie)

De aanvullende projectactiviteiten van de VKKL richten zich op bredere maatschappelijke vraagstukken die niet binnen de reguliere basisactiviteiten of projectactiviteiten van de VKKL kunnen worden afgehandeld. Een brede maatschappelijke behoefte die vraagt om meer tijd en aanvullende financiering van externe partijen. De twee huidige projectlijnen van de VKKL worden beschreven aan

de hand van doelstellingen en activiteiten voor de komende jaren. Daarnaast is er een derde (mogelijke) projectlijn in ontwikkeling.

Projectlijn: Knooppunt Zorgen voor elkaar Limburg

De demografische ontwikkelingen hebben een grote impact op het gemeenschapsleven in de kleine kernen. Tegen deze achtergrond en als reactie op grootschalige zorginstellingen zoeken bewoners in dorpen naar herkenbaarheid en aanspreekbaarheid dichtbij huis waarbij wordt uitgegaan van de eigen mogelijkheden van de informele zorg en gemeenschapsactiviteiten. Hierbij wordt aansluiting en samenwerking gezocht met de professionele zorg. Nieuwe oplossingen worden bedacht en gerealiseerd ter versterking van de bereikbaarheid van de voorzieningen dicht bij de mensen die het nodig hebben. Het zorginitiatief heeft haar intrede gedaan! Afhankelijk van de lokale omstandigheden spelen zij in op de behoefte van dorpsgenoten aan dagvoorzieningen, verzorging, vervoer, klussen in huis, informatie en advies. In Limburg nemen bewoners het initiatief voor een eigen dorpsdagvoorziening tot en met een zorghuis; bewoners nemen het heft in eigen hand met activiteiten en voorzieningen die de afgelopen decennia het exclusieve domein van overheid en maatschappelijke instellingen zijn geworden. De leden van de VKKL benadrukken ook het belang van passende (woon)voorzieningen voor de ouderen om in hun eigen dorp te kunnen blijven wonen. De provincie Limburg zet sterk in op innovatieve en wijkgerichte benadering van zorg. De provincie streeft een trendbreuk na in de gezondheidszorg en bewonersparticipatie. Gericht op zelfsturing vanuit bewoners en een overheid die ruimte maakt voor bewoners en (zorg)ondernemers. Eigen kracht en Samen kracht zijn hierin de centrale uitgangspunten.

De VKKL ondersteunt initiatiefgroepen en brengt de in ontwikkeling zijnde initiatieven door zelfsturende gemeenschappen, op het gebied van zorg en welzijn, in een netwerk bij elkaar. Binnen dit netwerk kunnen kennis en ervaringen worden gedeeld en uitgewisseld. In 2016 is de VKKL gestart met een dergelijk netwerk genaamd het Knooppunt Zorgen voor elkaar Limburg: "Het Knooppunt wil eraan bijdragen dat de zorgcollectieven in de Limburgse dorpen en wijken zelfstandig zorg kunnen leveren door het bieden van praktische ondersteuning, kennisdeling en belangenbehartiging voor de realisatie en verdere ontwikkeling van een zorgcollectief."

Onder een zorgcollectief worden alle initiatieven op het gebied van zorg en welzijn verstaan. Elk zorgcollectief bewandelt een eigen weg, maar op die weg willen ze graag geïnspireerd worden door anderen en ook anderen inspireren met hun verhaal. De kennis over bepaalde thema's en aanpak bevinden zich in de zorgcollectieven; zij hebben ervaring en willen er graag over vertellen.

Knooppunt Zorgen voor elkaar Limburg biedt een platform waar bestaande en nieuwe initiatieven elkaar kunnen ontmoeten, zowel online als offline. Het Knooppunt zal aansluiten bij bestaande inspiratiefestivals en het PlattelandsParlement van de VKKL. De huidige website van de VKKL dient nog uitsluitend als een eenzijdig communicatiekanaal. Een website die ingericht is voor interactie met en tussen gebruikers kan een grote bijdrage leveren aan het verbinden van zorgcollectieven in de provincie. Het Knooppunt ziet de mogelijkheden van internet als een kans om haar activiteiten door te trekken naar een online omgeving. Daarmee vormen de (digitale) activiteiten van het Knooppunt een belangrijk onderdeel van de integrale communicatiestrategie van de VKKL.

Tot 2016 lag de nadruk vooral op kleinschalige welzijnsactiviteiten als een eetpunt of dagvoorziening. Nu is de trend zichtbaar dat zorgcollectieven zich bezighouden met het daadwerkelijk leveren van intensievere zorg, zoals het opzetten van een zorghuis of een zorgcoöperatie. De verwachting is dat,

mede door de ondersteuning van Knooppunt Zorgen voor Elkaar Limburg, deze trend zich voortzet. Met een toename van grotere zorgprojecten nemen de zorgcollectieven steeds meer een belangrijke positie in binnen de samenleving. Niet alleen door het groeiende aantal, maar ook door de taken die zij vervullen. Toch zijn de gevestigde instellingen nog niet ingericht op deze verandering, als het bijvoorbeeld gaat om wet- en regelgeving van en verantwoording aan de subsidieverstrekker, zorgverzekeraar, gemeente of de Inspectie voor de gezondheidszorg. Deze regels en verantwoordingen lijken voort te komen uit wantrouwen richting de bewoners, die juist vanuit vertrouwen willen handelen en daarom ook het heft in eigen hand nemen. Het Knooppunt wil een verandering in denken bewerkstelligen: wie definieert wanneer iets goed is? Het gaat niet om de kwantiteit, maar om de kwaliteit vanuit het oogpunt van de bewoners.

De VKKL is lid van de Koepel Zorgcoöperaties Zuid-Nederland. De Koepel is een belangrijke kennisbron voor zorgcoöperaties en directe gesprekspartner van het ministerie van VWS. De Koepel wordt ondersteund door zorgverzekeraar CZ. Omdat de opkomst van zorgcollectieven een landelijke ontwikkeling is, is in 2016 mede op initiatief van de LVKK gestart met 'Nederland Zorgt Voor Elkaar' – landelijk netwerk voor bewonersinitiatieven. Dit nationale platform is een samenwerkingsverband van de verschillende regionale samenwerkingsverbanden, waaronder Knooppunt Zorgen voor Elkaar Limburg. Er is in toenemende mate een vraag naar het delen van kennis en het bundelen van de krachten richting de landelijke politiek. Het landelijke netwerk is nog volop in ontwikkeling en zal zich richten op het goed inrichten van de landelijke organisatie als belangenbehartiger naar bijvoorbeeld de landelijke politiek en zorgverzekeraars en kennismakelaar voor zorgcollectieven.

Ambities Knooppunt Zorgen Voor Elkaar Limburg voor 2018 zijn:

- een verdubbeling van het aantal zorgcollectieven in Limburg;
- een doorontwikkeling van zorgcollectieven met aantal activiteiten, medewerkers, deelnemers en verbreding voorzieningen op het vlak van ontmoeting, opvang, vervoer, servicediensten en zorg;
- een uitbreiding van ondersteunings- en financieringsmogelijkheden voor zorgcollectieven op de gebieden van eigen bijdragen, fondswerving, sponsoring en nieuwe verdienmodellen;
- erkenning van lokale zorgcollectieven door zorgverzekeraars (i.s.m. de Koepel Zorgcoöperaties Zuid-Nederland);
- uitbreiding van samenwerkingsmogelijkheden van de zorgcollectieven en professionele organisaties.

Soorten activiteiten zijn:

- opzetten en delen van netwerken van zorginitiatieven;
- begeleiding en ondersteuning van zorginitiatieven;
- initiatieven de mogelijkheid bieden elkaar te inspireren en van elkaar te leren tijdens inspiratiefestivals, oppe koffie's, platformbijeekkomsten en online;
- (vrijwillige) procesbegeleiders werven, trainen begeleiden en coachen;
- ontwikkelen van digitaal en interactief vraag en antwoordsysteem;
- signaalfunctie: knelpunten en belangen behartigen richting overheid, zorginstanties en verzekeraars;
- onderzoek publieke verantwoording.

Samenwerking:

- VKKL zoekt de samenwerking met andere provinciale organisaties in dit kader zoals Huis voor de Zorg, Zij Actief, KBO, zorgaanbieders en zorgverzekeraars.

Projectlijn: Vereniging Spirato

In 2012 is de Vereniging Spirato opgericht als antwoord op de behoefte aan een Provinciaal steunpunt gemeenschapsaccommodaties. Het steunpunt ondersteunt op een pro-actieve en effectieve wijze de gemeenschapsaccommodaties. Spirato participeert in het landelijke overleg van provinciale steunpunten gemeenschapsaccommodaties (platform Dorpshuizen.nl) en levert een bijdrage aan het actueel houden van “de Vraagbaak”; een digitale voorziening waarop antwoord wordt gegeven op veel vragen waarmee besturen van gemeenschapsaccommodaties te maken krijgen. Een gemeenschapsaccommodatie is een belangrijke voorwaarden in een vitale gemeenschap. Het is dan ook vanzelfsprekend dat de VKKL en Spirato nauw met elkaar samenwerken; een aantal bestuursleden heeft zitting in beide besturen en beroepskrachten verrichten werkzaamheden voor beide verenigingen zodat de samenhang steeds is gewaarborgd.

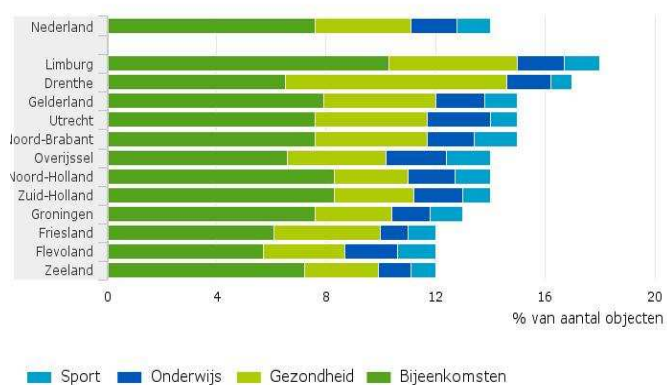
De afgelopen periode is er veel publiciteit geweest over de moeilijke omstandigheden waarin een groot aantal gemeenschapsaccommodaties zich bevindt. De problemen die zich voordoen worden enerzijds veroorzaakt door een overheid die zich terugtrekt, maar anderzijds ook door een aantal maatschappelijke ontwikkelingen zoals ontgroening, vergrijzing, ontkerkelijking, veranderende leefstijlen etc.

De problematiek rondom dit maatschappelijk vastgoed in Limburg wordt bevestigd door de meest recente cijfers van het CBS uit 2014.

Begin 2014 was er 18% leegstand in maatschappelijk vastgoed in Limburg. Dit is 4% boven het landelijke gemiddelde.

Voornamelijk de bijeenkomstcentra staan leeg in Limburg. De leegstand in maatschappelijk vastgoed heeft een enorme impact op de leefbaarheid van een dorp, wanneer deze verzamelgebouwen of kerken wegvallen, kan dat echter ook een positieve impact hebben op het besef van de gemeenschap dat er gezamenlijke actie nodig is om met elkaar de uitdaging aan te gaan om de leefbaarheid toch op peil te houden.

Leegstand maatschappelijk vastgoed, 1 januari 2014

(CBS, 2014)

De vereniging Spirato merkt ook een toename van het aantal vragen om te begeleiden in het proces om tot duurzame accommodatieplannen voor gemeenschapshuizen te komen. De VKKL heeft in nauwe samenwerking met Spirato in de afgelopen beleidsperiode een methodiek ontwikkeld om tot een DorpsAccommodatiePlan (DAP) te komen. Deze methodiek, “Meer dan de som der delen” genaamd, gaat in op de ontwikkeling van een brede visie in de vorm van een

dorpsaccommodatieplan. Hierin wordt uitgegaan van de huidige en toekomstige accommodatiewensen in de gemeenschap en het bestaande aanbod van accommodaties zoals dorpshuizen, school, sportkantine, dorpscafé en de kerk.

Uitgangspunten daarbij zijn:

- Het zijn de bewoners van een dorp of kern die ruimte moeten krijgen om samen creatieve oplossingen te bedenken en kansen te creëren;
- Door de decentralisaties en de uitvoering van de WMO zijn er de afgelopen jaren meer gemeenschapshuizen benaderd voor nieuwe dorpsinitiatieven zoals eetpunten, dagvoorzieningen, klussendiensten, dorpswinkels en vervoersprojecten;
- Door de verschillende ontwikkelingen (demografische, krimp) moet men ook erkennen dat niet alle voorzieningen zoals ze er nu zijn, in stand gehouden kunnen worden;
- In elk dorp of kleine kern heeft een gemeenschapshuis een centrale ontmoetingsfunctie die belangrijk is voor de leefbaarheid.

Soorten activiteiten zijn:

- samen met Spirato intermediair zijn tussen besturen van gemeenschapsaccommodaties en gemeentelijke organisaties;
- aanbieden van de methodiek “Meer dan de som der delen” bij gemeenschaps-accommodaties die met vraagstukken komen;
- methodiek toepassen voor behoeftepeiling voor aanvang van een DAP/DOP.

Communicatie en informatie:

- persberichten voor aandacht in de media m.n. ook de lokale televisie;
- publicaties in Kleine Kernen Krant;
- podium bieden aan Spirato tijdens (regionale) themabijeenkomsten VKKL.

Samenwerking:

- met de dorpsraden/dorpsoverleggen vanwege de gezamenlijke belangen;
- met de provincie om de ontwikkeling van DorpsAccommodatiePlannen te stimuleren;
- verbinding tussen Spirato en VKKL is zowel op bestuurlijk als op uitvoerend niveau aanwezig wat samenwerken vanzelfsprekend maakt;
- provinciale organisaties zoals Bisdom Roermond, Huis voor de Sport, Scouting en Jong Nederland;
- met gemeenten in gesprek over problematiek gemeenschapsaccommodaties;
- met ondersteuningsorganisaties voor gemeenschapsaccommodaties in andere provincies wordt kennis uitgewisseld en worden landelijke projecten opgezet zoals het project “Gebouw van Betekenis”;
- landelijk coördinatoren overleg gemeenschapsaccommodaties.

Projectlijn: Steunpunt Wensbus (werktitel)

In steeds meer Limburgse dorpen zijn de gevolgen van de demografische veranderingen (vergrijzing en ontgroening) duidelijk merkbaar. Met een toename van het aantal (minder mobiele) ouderen neemt ook de behoefte aan vervoer op maat toe. Bestaande vervoersdiensten zijn vaak aanbod

gericht en daardoor niet toereikend. In veel dorpen wordt daarom al geëxperimenteerd met vormen van vraagafhankelijk vervoer, aangeboden door mededorpsbewoners. De VKKL ondersteunt deze initiatiefgroepen met kennis en kunde. Daarnaast zit de VKKL samen met Veolia Transport in de werkgroep van het Wensbusproject van de Provincie. Deze werkgroep ondersteunt de huidige 11 Wensbuspilots, van het prille begin (de oprichting van een stichting) tot het uitdenken van een rittensysteem en het opleiden van vrijwilligers. Vanaf 2017 wordt deze ondersteuning in de nieuwe Openbaar Vervoer concessie voortgezet. Echter niet alleen de 11 Wensbuspilots, ook reeds bestaande particuliere vrijwillige vervoersinitiatieven en nieuwe vervoersinitiatieven doen een beroep op ondersteuning, kennisdeling en belangenbehartiging. De provincie heeft aan de VKKL gevraagd in een concreet voorstel aan te geven wat deze kan betekenen voor de bovenstaande vervoersinitiatieven.

Activiteiten:

- begeleiding bestaande 11 Wensbuspilots, o.a. door het geven van advies en het verlenen van service;
- adviseren van bestaande vervoersinitiatieven met o.a. het opstellen van een businessplan waarmee nieuwe aanvragen voor ondersteuning bij de provincie kunnen worden ingediend;
- ondersteunen van nieuwe vervoersinitiatieven in het opzetten van een vervoersdienst en het inrichten van een deugdelijke duurzame organisatie en exploitatie;
- het opzetten en onderhouden van een (digitale) kennisbank waarin knowhow, kennis en kunde m.b.t. het opzetten, exploiteren en organiseren van een vrijwillige vervoersdienst is verzameld;
- collectieve belangenbehartiging richting provincie, vervoersorganisaties en overheden.

4. De Meerjarenbegroting 2017-2020

De VKKL is een vrijwilligersorganisatie die gebruik maakt van professionele ondersteuning voor de ontwikkeling en uitvoering van werkzaamheden zoals beschreven in de projectlijnen en basis- en projectactiviteiten. De VKKL beschikt niet over eigen personeel noch huisvesting. Dit heeft tot gevolg dat geen financiële reserves hoeven worden opgebouwd omdat de VKKL geen langlopende verplichtingen is aangegaan. Jaarlijks wordt aan de hand van het activiteitenprogramma en de goedgekeurde begroting een dienstverleningsovereenkomst afgesloten. Dat gebeurt tot nu toe met de welzijnsinstelling Synthese. De jaarafspraken omvatten een totaalpakket van personele inzet, secretariële en administratieve ondersteuning, automatisering en huisvesting van het secretariaat en het bestuur. In de afspraken wordt vastgelegd hoeveel capaciteit voor welk project beschikbaar is. Deze dienstverleningsovereenkomst vormt veruit de grootste kostenpost van de VKKL. Daarnaast bestaan de uitgaven uit activiteitskosten voor onder andere (regionale) bijeenkomsten, plattelandsparlementen, werkconferenties, druk- en portokosten, publicaties, vergaderkosten en kosten accountant.

De inkomsten van de VKKL bestaan uit subsidies van de Provincie Limburg, de Rijksoverheid, gemeenten, abonnementsgelden van de leden, sponsors en particuliere fondsen. De subsidie van de Provincie Limburg is de belangrijkste pijler onder de begroting van de VKKL. Voor de projectmatige activiteiten zoekt de VKKL naar aanvullende financiering in de vorm van fondswerving, sponsoring en cofinanciering. Via de Landelijke Vereniging van Kleine Kernen zijn middelen beschikbaar van het ministerie van BZK voor specifieke projecten in het kader van o.a. zorg en duurzaamheid. In de komende periode werkt de VKKL een nieuw governance-model uit om heldere verhoudingen te scheppen tussen gesubsidieerde activiteiten en activiteiten die anderszins gefinancierd worden.

Onderstaand is een indicatie gegeven van de kosten die gemaakt moeten worden om uitvoering te geven aan het ambitieuze meerjarenbeleidsplan van de VKKL over de periode tot en met 2020. Op basis van een jaarlijks activiteitenplan worden de kosten per jaar nader gespecificeerd. Ook is een indicatie gegeven van de benodigde inkomsten en de verwerving daarvan.

Meerjarenbegroting 2017-2020

	Thema	Activiteiten	Kostenraming
1	Leefbaarheidsagenda	Regulier: <ul style="list-style-type: none">• Ondersteunen van bewonersorganisaties bij het opstellen of actualiseren van hun DOP of leefbaarheidsagenda.• Ontwikkelen en periodiek verbeteren van de DOP-methodiek.• Ontwikkelen en beschikbaar stellen van kennis over de demografische ontwikkeling op dorpsniveau, o.a. door vertaling van de bevolkingsprognoses op de website www.vanmeernaarbeter.nl naar concrete effecten in dorpen en wijken.• De dialoog in het dorp over het begeleiden van de demografische ontwikkeling ondersteunen om het proces van bewustwording te versnellen over de gevolgen van krimp, vergrijzing en ontgroening op de	€ 50.000

		<p>leefbaarheid in de kleine kernen bij dorpsbewoners, gemeenten en maatschappelijke organisaties.</p> <ul style="list-style-type: none"> Tijdens regionale en provinciale bijeenkomsten aandacht te besteden aan de voordelen van eigen planvorming door bewoners, o.a. DOP. <p>Projectmatig:</p> <ul style="list-style-type: none"> Begeleiding van jaarlijks drie dorpen die met hun toekomstagenda werken aan de inclusieve gemeenschap, gericht op het meedoen van mensen. 	<p>€ 50.000</p>
			<p>€ 100.000</p>
2	Vervoer en mobiliteit	<p>Regulier:</p> <ul style="list-style-type: none"> Vertegenwoordigen van de bewonersinvalshoek binnen het Limburgse Openbaar Vervoer. Ontwikkelingen en behoeftes rondom thema vervoer binnen de achterban monitoren. Vervoersinitiatieven op de hoogte houden van relevante ontwikkelingen op dit thema. <p>Projectmatig:</p> <ul style="list-style-type: none"> Begeleiding en (praktische) ondersteuning van Wensbus- en andere vrijwillige vervoersprojecten in de nieuwe openbaarvervoerconcessie. Dorpen waar vervoersinitiatieven ontstaan ondersteunen en verbinden met elkaar zowel digitaal als d.m.v. bijeenkomsten en workshops. 	<p>€ 10.000</p> <p>€ 50.000</p>
			<p>€ 60.000</p>
3	Jeugd	<p>Regulier:</p> <ul style="list-style-type: none"> Aanbieden van Wilde Plannen Toolkit waarin concrete methodieken, werkvormen en tips en tricks worden aangeboden In beeld brengen van aansprekende initiatieven om jongeren bij het dorp te betrekken. Jongeren actief betrekken bij de organisatie van activiteiten van de VKKL. Samenwerking zoeken met maatschappelijke organisaties zoals KPJ Limburg, Jeugdwerk Limburg, Scouting Limburg en Jong Nederland. <p>Projectmatig:</p> <ul style="list-style-type: none"> Jaarlijks minimaal 2 bewonersinitiatieven begeleiden dat zich richt specifiek richt op jeugd en/of jongeren in relatie tot het concept positieve gezondheid. Waar mogelijk wordt hierin samengewerkt met (koepels van) jeugdorganisaties, scholen en dorps- en wijkraden. 	<p>€ 20.000</p> <p>€ 70.000</p>
			<p>€ 90.000</p>
4	Duurzaamheid	<p>Regulier:</p> <ul style="list-style-type: none"> Monitoren van ontwikkelingen rondom duurzaamheid en koppelen aan de behoeftes van de leden. 	

		<ul style="list-style-type: none"> Via netwerk Duurzame Dorpen kennis doorgeven aan bewonersinitiatieven. Inzet Spirato t.a.v. verduurzaming gemeenschapshuizen. 	
			€ 20.000
5	Sociale innovatie en positieve gezondheid	<p>Regulier</p> <ul style="list-style-type: none"> Ondersteuning van zelfsturende gemeenschappen is een kerntaak van de VKKL. Begrip positieve gezondheid verder door laten klinken in werkzaamheden van de VKKL. <p>Projectmatig:</p> <ul style="list-style-type: none"> De VKKL onderzoekt hoe zij haar ondersteuning kan verbreden naar nieuwe vormen van bewonersinitiatieven. De VKKL maakt het verkennen van mogelijkheden om niet- actieve bewoners meer bij de gemeenschap te betrekken tot een van haar speerpunten voor de komende periode. Uitbouwen van het Knooppunt Zorgen voor elkaar Limburg als directe bijdrage aan de implementatie van Positieve Gezondheid. 	<p>€ 50.000</p> <p>€ 150.000</p>
			€ 200.000
6	Organisatie en financieringsvormen	<p>Regulier:</p> <ul style="list-style-type: none"> In beeld brengen van (nieuwe) financieringsvormen voor bewonersinitiatieven, zoals gemeenschapsfondsen, maatschappelijk aanbesteden, crowdfunding, samenwerking met bedrijfsleven etc. Dorpen en wijken ondersteunen bij het opzetten van nieuwe financieringsvormen zoals een lokaal fonds. Bijdragen aan het vinden van nieuwe vormen van publieke verantwoording. Kennisontwikkeling betreffende oprichten en in stand houden van coöperaties. 	€ 10.000
			€ 10.000
7	Overheidsparticipatie	<p>Regulier:</p> <ul style="list-style-type: none"> Adviseren en informeren van organisaties en gemeenten die met vragen komen rondom burgerparticipatie en zelfsturing. Organiseren van kennisuitwisseling tussen ambtenaren burgerparticipatie. Aanbieden en door-ontwikkelen van de leergang Overheidsparticipatie. <p>Projectmatig:</p> <ul style="list-style-type: none"> Begeleiden van jaarlijks tenminste één Limburgse overheidsorganisatie die met overheidsparticipatie aan de slag wil. 	<p>€ 10.000</p> <p>€ 70.000</p>

		<ul style="list-style-type: none"> Opleiding en inzet ambassadeurs overheidsparticipatie die overheden begeleiden tijdens de uitvoering van de leergang Overheidsparticipatie. 	
			€ 80.000
8	Verbreiding dienstverlening	<p>Regulier:</p> <ul style="list-style-type: none"> Stapsgewijs verkennen van mogelijkheden om wijkraden te ondersteunen, in samenwerking met het Landelijk samenwerkingsverband Actieve bewoners LSA. In samenwerking met Spirato producten ontwikkelen voor stedelijk gebied, zoals een Behoeftepeilingsmethodiek d.m.v. pilotprojecten in Maastricht. <p>Projectmatig:</p> <ul style="list-style-type: none"> Versterken ondersteuningsstructuur Zuid-Limburg d.m.v. participatie in LEADER. Onderzoeken hoe de dienstverlening aan bewonersinitiatieven zonder rechtsvorm zich verhoudt tot de verenigingsstructuur. Inventariseren van het aantal wijkraden in Limburg, hun ondersteuningsbehoefte en wat zij kunnen toevoegen aan de VKKL als vereniging. 	<p>€ 10.000</p> <p>€ 80.000</p>
			€ 90.000
9	Herbestemming maatschappelijk vastgoed, groene initiatieven & cultureel erfgoed	<p>Regulier:</p> <ul style="list-style-type: none"> Behoeftepeiling onder bewonersinitiatieven en/of achterban die zich bezighouden met cultureel erfgoed. Strategische verbanden leggen met actieve organisaties rondom deze thema's. <p>Projectmatig:</p> <ul style="list-style-type: none"> Jaarlijks tenminste 3 dorpen ondersteunen die zich geconfronteerd zien met de gevolgen van de demografische ontwikkelingen rondom kerk, school of andere gemeenschapsaccommodaties. Inventariseren van de knelpunten rondom de herbestemming van leegstaand maatschappelijk vastgoed in dorpen en wijken. Met Stichting IKL jaarlijks een tweetal groene initiatieven ondersteunen die de link leggen tussen hun leefomgeving en het begrip positieve gezondheid. 	<p>€ 5.000</p> <p>€ 80.000</p>
			€ 85.000
10	Versterken van de organisatie van de VKKL	<p>Regulier:</p> <ul style="list-style-type: none"> Coördinatie en organisatie van de VKKL Coördinatie en organisatie van leden, bestuur, beroepskrachten, vrijwilligers Bijeenkomsten en ontmoetingen organiseren zoals regiobijeenkomsten en Algemene Leden Vergadering. Landelijke vereniging Kleine Kernen en coördinatoren overleg Gemeenschapsaccommodaties. 	€ 300.000

		<ul style="list-style-type: none"> • Projectcoördinatie. • Kleine Kernen Krant. • Nieuwsbrieven. • Website. • Informatie en advies geven en vraagbaak zijn. • Plattelandsparlement. • Secretariaat en (financiële) administratie (accountant). • Overleg en afvaardiging samenwerkingspartners en Landelijke Vereniging van Kleine Kernen. <p>Extra investeringen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Investeren in opleiding vrijwillige procesbegeleiders tot regioadviseurs • Inzetten op kleinschalige doe-gerichte themabijeenkomsten. • Opzetten nieuwe communicatiestrategie. • Voorbereiding projectorganisatie (met samenwerkingspartners). • Verkenning inrichting nieuwe financiële organisatie. • Verkennen mogelijkheden grensoverschrijdende samenwerking. 	
			€ 300.000
	Projectinrichting	Activiteiten	Kosten
	Knooppunt Zorgen voor Elkaar Limburg	<ul style="list-style-type: none"> • Opzetten en delen van netwerken van zorginitiatieven • Begeleiding en ondersteuning van zorginitiatieven. • Initiatieven de mogelijkheid bieden elkaar te inspireren en van elkaar te leren tijdens inspiratiefestivals, oppe koffie's, platform en online. • (Vrijwillige) procesbegeleiders werven, trainen begeleiden en coachen. • Ontwikkelen van digitaal en interactief vraag en antwoordsysteem. • Signaalfunctie: knelpunten en belangen behartigen richting overheid, zorginstanties en verzekeraars. • Onderzoek publieke verantwoording. 	*(2017 en 2018)
			€ 100.000
	Steunpunt Wensbus	<ul style="list-style-type: none"> • Opstarten, converteren, omvormen en begeleiden van vrijwillige vervoersinitiatieven. • Monitoring en accounting van vervoersinitiatieven. • Beheer Kennisbank en ondersteuningssoftware voor vervoersinitiatieven. 	
			€ 200.000
		Totaal meerjarenbegroting 2017-2018-2019-2020	€ 1.335.000

Indicatie van de inkomsten 2017 t/m 2020:

	(subsidiërende) organisatie en overige bronnen van inkomsten	
1	Provincie Limburg (meerjarensubsidie + aanvullende dienstverlening o.a. Knooppunt zorg)	€ 960.000
2	Contributie Leden VKKL	€ 35.000
3	Bijdrage gemeenten en anderen voor uitvoering van specifieke opdrachten	€ 200.000
4	Rijksoverheid	€ 60.000
5	Fondsenwerving en/of sponsors en/of eigen bijdrage van deelnemers	€ 80.000
	Totaal meerjarenbegroting 2017-2018-2019-2020	€1.335.000

Specificatie inkomsten:

Bron	Bedrag	Opmerking
Provincie Limburg	€ 960.000	Het subsidiebedrag is max. 350.276 basis, min. 290.728 projectfinanciering, totaal 641.004.
• <i>Meerjarensubsidie</i>	€ 641.004	
• <i>Knoopp. Zorg 2017-2018</i>	€ 100.000	
• <i>Steunp. Wensbus 2017-2020</i>	€ 200.000	
• <i>Kleinere opdrachten</i>	€ 18.996	
Contributie VKKL	€ 35.000	Bedragen zijn gebaseerd op de huidige (2016) ledenaantallen en contributies
Bijdrage gemeenten e.a. voor uitvoering opdrachten	€ 200.000	Gebaseerd op de hoogte van de aanvullende opdrachten van VKKL in 2015 en 2016
Rijksoverheid	€ 60.000	Vooraf via opdrachten van de LVKK
Fondsenwerving / sponsors	€ 80.000	Bedrag is lager t.a.v. MJB 2014-2016
Totaal	€ 1.335.000	

Het totale bedrag per jaar komt uit op € 333.750. Dit is iets lager dan in het vorige Meerjarenbeleidsplan (€ 350.000 per jaar).